

Nr 16

Konstitutionsutskottets memorial med förslag till ändring i riksdagsstadgan m. m.

Ärendet

Konstitutionsutskottet framlägger härmed förslag till bestämmelse i riksdagsstadgan om utseende av ett organ för samråd mellan riksdagen och dess ombudsmän i enlighet med vad som förutsattes i sammansatta konstitutions- och första lagutskottets betänkande 1967:1 angående omorganisation av riksdagens ombudsmannaämbeten. Samtidigt föreslår utskottet att en stadga som ersatts av den nya ombudsmannainstruktionen skall formellt upphävas.

Organ för samråd mellan riksdagen och dess ombudsmän

Den omorganisation av riksdagens ombudsmannaämbeten som beslöts förra året innebar bl. a. att de nuvarande JO- och MO-ämbetena ersätts av tre JO med ett gemensamt ämbete, riksdagens ombudsmannaexpedition. Huvudgrunderna för arbetsfördelningen mellan de tre ombudsmännen beslöts av riksdagen, men den närmare fördelningen, med den för varje ombudsman av riksdagen bestämda inriktningen, överlämnades åt ombudsmännen att själva fastställa i en arbetsordning. Det sammansatta utskottet anförde i anslutning härtill följande (s. 15):

Arbetsordningen och vidtagna ändringar i denna bör meddelas riksdagen i samband med den årliga redovisningen av ämbetets verksamhet. I frågor som gäller arbetsordningen kan det också vara av värde om samråd kan ske med ett organ för riksdagen, särskilt i mera principiella angelägenheter eller där ombudsmännen inte är ense. Utskottet återkommer i det följande till detta samrådsorgan.

Om det samrådsorgan som här avsågs uttalade utskottet längre fram i betänkandet (s. 24) följande:

Utskottet har som förut antytts övervägt om det kan vara av värde att inrätta ett samrådsorgan inom riksdagen för att stå ombudsmännen till buds för överläggning om vissa frågor av organisatorisk art. Främst har utskottet avsett spörsmål om arbetsfördelning, om arbetsordningen och om ställföreträdarnas tjänstgöring. Ombudsmännen har själva inför utskottet uttalat sig för ett sådant samrådsorgan. Utskottet har funnit lämpligt att föreslå att ett sådant inrättas. Det bör emellertid särskilt understrykas att dess existens inte får i minsta mån uppfattas som ett avsteg från den grund-

Bihang till riksdagens protokoll 1968. 5 saml. 2 avd. Nr 16

läggande principen, att riksdagen inte skall påverka ombudsmännens handläggning av ärendena. Samråd förutsätts komma till stånd endast på initiativ av ombudsman. Organet bör vara litet; sex ledamöter synes utgöra en lämplig storlek. Utskottet föreslår att de utses inom de båda utskott som handlagt förevarande ärende, tre från konstitutionsutskottet och tre från det lagutskott som granskar ombudsmännens ämbetsberättelser.

Avslutningsvis anfördes i betänkandet (s. 26) att bestämmelser om det föreslagna samrådsorganet borde intas i riksdagsstadgan och att förslag torde få framläggas av konstitutionsutskottet i början av 1968 års riksdag, då reformen träder i kraft i anslutning till förrättade ombudsmannaval.

Konstitutionsutskottet föreslår att en bestämmelse om ifrågavarande samrådsorgan upptas i § 20 riksdagsstadgan som ett nytt moment. Paragrafen behandlar de s. k. lagutskottsdeputerade, som fördelar de till lagutskott hänvisade ärendena.

Samrådsorganet bör lämpligen utses inom 20 dagar från riksdagens öppnande, såsom i § 19 föreskrivits för budgetdeputerade. Sammansättningen framgår av utskottsbetänkandet förra året. Därav framgår också att samråd förutsätts komma till stånd endast på initiativ av ombudsman. Utskottet föreslår en uttrycklig bestämmelse härom. Där samråd sker, bör emellertid alla ombudsmän få tillfälle att framföra sina synpunkter, även om samrådet påkallats av endast en eller två av dem. Utskottets förslag utgör emellertid inte hinder för att de får företräde för de deputerade en och en. Vad samråd kan gälla torde anges med tillräcklig bestämdhet med uttrycket »angående arbetsfördelningen eller arbetsordningen eller i andra frågor av organisatorisk art». Ställföreträdarnas tjänstgöring, som sammansatta utskottet upptog i sin exemplifiering, torde inte behöva särskilt nämnas. Inte heller synes det nödvändigt att inta ett särskilt förbud mot samråd om ombudsmännens ärendehandläggning e. d. Begränsningen till organisatoriska frågor anger klart att sådant ej får avhandlas.

Samrådsorganet bör tillsättas första gången under innevarande månad, så att samråd kan ske angående arbetsordningen för det nya ämbete som träder i funktion någon av månadens sista dagar efter förrättade ombudsmannaval. Utskottet föreslår föreskrifter om att ändringen i riksdagsstadgan träder i kraft dagen efter riksdagens beslut och att deputerade utses inom sex dagar därefter.

Upphävande av viss stadga

Tidigare innehöll grundlagarna bestämmelser om att riksdagen skulle utse två ombudsmän, en JO och en MO. Genom grundlagsändring 1964—1965 ändrades detta till att minst två riksdagens ombudsmän skall utses. Varken antalet eller ämbetsstillarna är alltså numera fastställda i grundlag. Bestämmelser återfinns i stället i den nya ombudsmannainstruktionen. Då

utskottet 1965 framlade det vilande grundlagsändringsförslaget för riksdagen, var utskottet emellertid nödsakat att anvisa en provisorisk lösning av frågan var antalet ombudsmän och ämbetsstitlarna skulle anges. Utskottet fann den enklaste lösningen vara att införa föreskrifterna i en särskild stadga. Med bifall till utskottets förslag (KU 1965: 2) antog riksdagen den 12 februari 1965 en stadga angående antalet riksdagens ombudsmän och deras ämbetsstitlar, så lydande: »Riksdagens ombudsmän skola vara två. Av dessa skall en benämnas riksdagens justitieombudsman och en riksdagens militieombudsman.» Stadgan har inte formellt upphävts ehuru den materiellt kommer att ersättas av den nya instruktionens bestämmelser. Riksdagen bör i detta sammanhang besluta om stadgans upphävande från samma dag som instruktionen träder i kraft.

Utskottets hemställan

Med anteckning om att samtliga ledamöter, som deltog i besluten inom sammansatta konstitutions- och första lagutskottet 1967, ävensom övriga ordinarie ledamöter i första lagutskottet beretts tillfälle att ta del av innehållet i detta memorial, hemställer utskottet,

att riksdagen besluter

1) att § 20 riksdagsstadgan skall erhålla nedan intagna, som utskottets förslag betecknade lydelse, med ikraftträdande dagen efter riksdagens beslut;

2) att val av deputerade i enlighet med § 20 mom. 2 riksdagsstadgan i den nya lydelsen skall första gången förrättas inom sex dagar från riksdagens beslut; och

3) att från och med dagen efter den då val av riksdagens ombudsmän förrättats under innevarande session upphäva stadgan den 12 februari 1965 angående antalet riksdagens ombudsmän och deras ämbetsstitlar.

Stockholm den 19 mars 1968

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), Sveningsson (h), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Sörlin (s), Tistad (fp), Harald Pettersson (cp), Nyquist (s) och Svenungsson (h); samt

från andra kammaren: herrar Adamsson (s), Nilsson i Östersund (s), Hamrin i Jönköping (fp), Henningsson (s), Wahlund (cp), Magnusson i Tumhult (h), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Nelander (fp) och Larsson i Luttra (cp).

Förslag

till

ändrad lydelse av § 20 riksdagsstadgan*(Nuvarande lydelse)**(Utskottets förslag)*

§ 20.

Till lagutskotts behandling hörande ärenden skola mellan lagutskotten fördelas vid särskilda sammanträden med deputerade för dem. Deputerade äro för varje utskott ordföranden, vice ordföranden och två för hela riksdagen utsedda ledamöter. Sammanträde hålles så ofta det för fördelning av inkomna ärenden finnes erforderligt. Utskotten äga å gemensamma sammanträden fastställa allmänna grunder för ärendenas fördelning mellan utskotten att gälla till dess utskotten annorledes besluta.

Mom. 1. Till lagutskotts behandling hörande ärenden skola mellan lagutskotten fördelas vid särskilda sammanträden med deputerade för dem. Deputerade äro för varje utskott ordföranden, vice ordföranden och två för hela riksdagen utsedda ledamöter. Sammanträde hålles så ofta det för fördelning av inkomna ärenden finnes erforderligt. Utskotten äga å gemensamma sammanträden fastställa allmänna grunder för ärendenas fördelning mellan utskotten att gälla till dess utskotten annorledes besluta.

Mom. 2. Inom tjugu dagar från riksdagens öppnande skall vartdera av konstitutionsutskottet och det lagutskott, som granskar riksdagens ombudsmäns berättelser, utse tre deputerade för att, då någon ombudsman påkallar det, samråda med ombudsmännen angående arbetsfördelningen eller arbetsordningen eller i andra frågor av organisatorisk art.